

ZNAČAJAN PRINOS HRVATSKOJ KOMPARATISTICI

Mirko Tomasović, *Tradicija i kontekst (komparatističko-kroatističke teme)*, August Cesarec, Zagreb 1988.

Dunja Fališevac

Nova knjiga Mirka Tomasovića *Tradicija i kontekst* nastavak je autorova proučavanja hrvatske književnosti u različitim njezinim segmentima u kontekstu evropske književnosti. Kao i u prethodnim svojim knjigama (*Komparatistički zapisi*, Zagreb 1976; *O hrvatskoj književnosti i romanskoj tradiciji*, Zagreb 1978; *Zapisi o Maruliću i drugi komparatistički zapisi*, Split 1984; *Analize i procjene*, Split 1985), i u svojoj novoj knjizi Tomasović proučava razne pojave — razdoblja, pisce, pojedina djela, prijevode — hrvatske književnosti u odnosu na istovrsne i istovremene pojave u evropskim književnostima, prvenstveno u talijanskoj i drugim romanskim književnostima. Problematika koju knjiga obuhvaća kreće se u široku rasponu od studija o Maruliću, preko analize hrvatske književnosti preporodnog doba, pa do recepcije luzitanske književnosti u hrvatskoj kulturi suvremenoga doba. Nastavlja jući na tradiciju komparativnih proučavanja hrvatske književnosti prema evropskima, na tradiciju V. Jagića, B. Vodnika, P. Kasandrića, M. Medinija, M. Kombola, I. Hergešića i I. Slamniga, Tomasovićeva knjiga obavlja niz vrlo važnih i relevantnih zadataka hrvatske književne historiografije, a njezini su spoznajni rezultati važni i značajni za povijest hrvatske književnosti s nekoliko aspekata. Književnopovijesni zadaci koje obavlja i rezultati do kojih Tomasović u svojoj knjizi *Tradicija i kontekst* dolazi mogu se grupirati u nekoliko skupina: jedan dio studija Tomasovićeve knjige relevantan je za problem nomenklature i periodizacije hrvatske književnosti. Studija *Romantičarska obilježja u hrvatskoj preporodnoj književnosti* analizom najznačajnijih djela hrvatske preporodne književnosti, djela kao što su *Vrazove Đulabije*, Matije Mažuranića *Put u Bosnu*, ep *Smrt Smail-age Čengića*, Preradovićevi *Prvenci* i, osobito, Demetrovo *Grobničko polje*, i usporedbom tih djela s istodobnim djelima slične književne strukture u evropskim književnostima, pokazuje da se ter-

min *romantizam* može s punim pravom upotrijebiti i za onaj segment povijesti hrvatske književnosti koji se obično naziva *ilirizam* ili *preporodna književnost*. Jedna grupa studija u Tomasovićevoj je knjizi posvećena istraživanju pojave petrarkističkih elemenata u ne-lirskim djelima hrvatske renesansne književnosti. To su studije: *Galantni sastojci u Lucićevoj Robinji* i studija *Marulićev dijalog o mitologiji i literaturi*. U tim dvjema studijama analizira se pojava petrarkističkih elemenata u Lucićevoj drami i Marulićevoj *Juditi* te spoznaje do kojih Tomasovićeve analiza dolazi postaju relevantne za shvaćanje rodovskih i žanrovskih konvencija hrvatske renesansne književnosti.

Nekoliko izrazito komparatističkih studija u Tomasovićevoj je knjizi zaokupljeno problemom stiha, odnosno problemom izbora hrvatskog stiha za pojedini evropski, konkretno talijanski stih u pojedinim prevodilaca: tako npr. studija *Tasso — Zlatarić — Tresić Pavičić* istražuje odnos dvaju Zlatarićevih i jednog Tresić Pavičićeva prijevoda Tassova *Aminte* u odnosu na izvornik, a druga pod naslovom *Jedanaesterac u Andrije Palmovića* istražuje metričke osobine i razloge pojave jedanaesterca u nekim Palmovićevim pjesmama.

Grupa studija u knjizi *Tradicija i kontekst* bavi se proučavanjem recepcije pojedinih pisaca, pojedinih djela evropske književnosti u hrvatsku — to su studije *Hugo u domorodnom glumištu*, *Kombolovi prijevodi iz Tassova Oslobođena Jeruzalema*, *Tinov prijevod Cellinijeve autobiografije*, *Hrvatsko-luzitanske književne veze* i već navedena studija o prijevodima Tassova *Aminte* u hrvatskoj književnosti. U tim eminentno komparatističkim studijama Tomasović bilježi ne samo pojavu nekog evropskog pisca u hrvatskoj sredini, nego analizira i uvjete i razloge recepcije analiziranog pisca u hrvatsku kulturu.

Dvije studije u Tomasovićevoj knjizi imaju posebno mjesto: oblikovane su kao svojevrsan apel za revalorizaciju dvaju značajnih, ali pomalo zaboravljenih pisaca. To su studije *Jedan glas za Franju Markovića* i *Šenoina oporuka*. U njima autor iznosi argument po argument, razlog po razlog zašto ta dva pisca zaslužuju posebno mjesto u hrvatskoj književnoj historiografiji, nižući vrijednosne parametre djela navedenih pisaca, parametre koji mogu uz bok kriterijima relevantnima za vrednovanje djela evropskih književnosti.

Tri studije posvećuje Tomasović u svojoj knjizi Marku Maruliću nastavljajući tako svoj dugogodišnji interes za tog hrvatskog pisca »svjetskog glasa«: to su studije *Prvi hrvatski pisac svjetskog glasa*, koja analizira recepciju Marulićevih latinskih djela u evropskim kulturnim sredinama, studija *Što je španjolska inkvizicija brisala iz Marulićeve Institucije*, u kojoj se redak po redak analiziraju za inkviziciju nepoćudni Marulićevi stavovi o laži i,

na kraju, studija *Marulićev dijalog o mitologiji i literaturi*, iz koje saznajemo da je Marulić ne samo svoja svjetovna djela, nego i ona izrazito ćudoredna oblikovao na temelju ne samo kršćanskih pisaca i Biblije, nego i na temelju poganskih autora: da je npr. svoju *Instituciju* oblikovao po uzoru na rimskog pisca Valerija Maksima. Spoznajni je rezultat tih Tomasovićevih studija za hrvatsku književnu historiografiju vrlo relevantan jer se iz njih može odčitati nova slika o pojavi Marka Marulića, slika koja mijenja dosadašnji status Marka Marulića kao izrazito kršćanski orijentiranog humanističkog pisca i osvjetljuje njegov lik u novom, svjetovnijem svjetlu. Na taj način pojavi Marka Marulića može se pristupiti s druge strane, kao piscu koji nije posve zadovoljavao stroge norme inkvizicije, pa se tu mogu i tražiti razlozi neobjavlivanja njegove *Davidijade*, odnosno razlozi zbog kojih je *Judita* toliko dugo čekala na tisak.

Obuhvaćajući svojim studijama široki raspon problema hrvatske književnosti, od Marka Marulića do suvremenosti, knjiga Mirka Tomasovića izuzetan je prinos hrvatskoj književnoj historiografiji. Dovodeći pojedine pisce i njihova djela u usku vezu s istodobnim i istovrsnim pojavama evropske književnosti, analizirajući probleme recepcije evropske književnosti u hrvatsku u široku dijapazonu — od recepcije pojedine vrste stiha do recepcije pojedinog evropskog pisca na kazališnim daskama i adaptacije pojedinog pisca prema mjerilima kulturne svijesti hrvatske sredine (*Despotova prilagodba Cantùova popularnog djela*) — Tomasovićeva knjiga obavlja niz zadataka relevantnih za hrvatsku književnu historiografiju. Pisana lijepim jezikom, jasne i različite argumentacije u tumačenju i vrednovanju pojedinih fenomena, metodološki ujednačena i sistematična, Tomasovićeva knjiga *Tradicijska i kontekst* predstavlja značajan prinos i povijesti hrvatske književnosti i hrvatskoj komparatistici.